

מחיר 5 ש"ח

מדריך הלכתי

חנוכה

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

בפתח הקובץ

בשבח והודיה להשי"ת, הננו שמחים להגיש בפני ציבור אנ"ש חסידי חב"ד בארץ הקודש, מהדורה שניה של מדריך הלכות ומנהגים לחג חנוכה ה'תשע"ח הבעל"ט.

במהדורה זו נוספו דינים ומנהגים נוספים, וכך הובאו הדינים הקשורים לקביעות שנת תשע"ח.

מטרת המדריך, להקיף את כלל פרטי הלכות ומנהגי החג המעשיים, ולהגישם תחת קורת גג אחת בשפה פשוטה וברורה לכל אחד ואחת. כך שכל אחד, יוכל לפתוח את המדריך, ולמצוא את ההדרכה הברורה לפרטי פרטים.

יצוין, כי בעריכת מדריך זה הובאו רק עיקרי הדינים המצויים, ההלכות השכיחות והמנהגים הנוגעים למעשה בפועל. אין בכתבת הלכות אלו בכדי להכריע בדברים השנויים במחלוקת.

בליקוט החומר נעזרנו בקבצים וספרי המלקטים: הרב י"י ברין, הרב י"ש גינזבורג, שבח המועדים, נטעי גבריאל ועוד; ותודתנו נתונה להם.

בברכת חנוכה שמח, ויה"ר שנזכה מתוך אחדות החסידים והתקשרות לכ"ק אד"ש מלך המשיח, שיבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, תיכף ומיד ממש.

ימי הגאולה, כסלו ה'תשע"ח

מכון הלכה חב"ד

יו"ל ע"י מחלקת ההו"ל של מכון הלכה חב"ד (ע"ד)

רכז מערכת: הרב מאיר רוזנבלט

כתיבה ועריכה: הרב יוסף יצחק בקשי

סיוע בעריכה: הרב מנחם מענדל ויינר

הגהה:

הגה"ח הרב מיכאל שיחי' אבישיד, רב קהילת חב"ד בית שמש רמה א'

הגה"ח הרב משה שיחי' קורנוויץ, רב קהילת חב"ד הר יונה

הגה"ח הרב חיים שיחי' קיד'נר, דיין ורב קהילת חב"ד עמנואל

עיצוב ועימוד: מאיר קולטון

תוכן עניינים

- 4..... **נוסח הדלקת נרות חנוכה**
- 5..... **המנורה והנרות**
המנורה / השמן / הפתילות / השמש
- 7..... **זמן ההדלקה**
זמנה / הדלקה לאחר זמנה
- 8..... **מקום ההדלקה**
בעל-הבית / ילדים / בחורי ישיבה
- 9..... **סדר ההדלקה**
הברכות / ההדלקה / שימוש בנרות / נר שכבה
- 11..... **החייבים בהדלקה**
החייב בהדלקה / נשים / קטנים
- 12..... **דברים האסורים קודם ההדלקה**
עשיית מלאכה / אכילה / שינה / לימוד תורה
- 13..... **ההנהגה אחר ההדלקה**
לימוד תורה / עשיית מלאכה / הגדרת המלאכות האסורות / טלטול המנורה
- 14..... **כשאינו בביתו בזמן ההדלקה**
אירוע משפחתי / המתארח אצל אחרים / בית רפואה / הנוסע במטוס
- 16..... **הדלקה בבית הכנסת**
זמנה ומקומה / הש"צ המברך
- 17..... **מבצע חנוכה**
הדלקה בכל מקום / התנאים להדלקה בברכה / המברכים / הדלקה ציבורית / היוצא למבצעים
- 19..... **תפילה וברכת המזון**
תפילה / קריאת התורה / ברכת המזון
- 21..... **שבת חנוכה**
ערב שבת / יום שבת / מוצאי שבת / ראש חודש טבת
- 22..... **מנהגי וענייני החג**
דמי חנוכה / הוראות ומנהגים / כינוסי ילדים / מאכלים מיוחדים / ימי הגאולה / שאריות השמן והפתילות

♦ נוסח הדלקת נרות חנוכה ♦

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, אשר
קדשנו במצותיו, וצונו להדליק נר, חנכה.

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם,
שעשה נסים לאבותינו, בימים ההם בזמן הזה.

בלילה הראשון יברך גם כן 'שהחיינו'

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם,
שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

ואחר שידליק הנרות יאמר זה:

הנרות הללו אנו מדליקין, על התשועות, ועל הנסים, ועל
הנפלאות, שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, על ידי
כהניף הקדושים. וכל שמונת ימי חנכה, הנרות הללו קדש הם,
ואין לנו רשות להשתמש בהן, אלא לראותן בלבד, כדי להודות
ולהלל לשמך הגדול, על נסיה ועל נפלאותיה, ועל ישועותיה:

♦ המנורה והנרות ♦

המנורה

נעשה הנס. ואם אין לו שמן זית ישתמש בשמנים אחרים שאורן זך וצלול⁵, ואם אין לו שמן כלל ידליק בנר של שעוה⁶.

1. מהדרים שהשמן יהיה זך ונקי בדומה לשמן שהיה במנורת המקדש⁷. ולכן לכתחילה מהודר יותר שיהיה סוג שמן שראוי לאכילה⁸. אמנם יכול להדליק גם ב'שמן למאור', אם אורו זך וצלול⁹.

2. מותר השמן שבנר והפתילות אסור בהנאה, ויש לשורפו, ואין להשהותו לשנה הבאה מחשש תקלה¹⁰.

(5) רמ"א סי' תרע"ג ס"א, שו"ע אדה"ז סי' רס"ד סי"ב, ספר המנהגים עמ' 69.

(6) של שעוה עדיף משל חלב, שאורו צלול יותר. שו"ע אדה"ז שם.

(7) ע"פ קונטרס סוד הדלקה לנכד הראב"ד שכתב 'והיותר זך הרי זה משובח'.

(8) כמובן עם הכשר מוסמך הראוי לאכילה. כיון שהגם שע"פ דין אם יש בו חשש תערובת איסור עדיין כשר להדלקה [פמ"ג סי' לב מש"ז סקכ"ח], מ"מ ראוי ונכון לקחת שמן כשר כיוון שבחנוכה נהגו להיות מן המהדרין [שו"ת מהרש"ם ח"ט סי' לט]. ומדאיתנין להכא, יש להעיר שלכתחילה אין יוצאין בשמן או בנר שהיה מונח תחת המיטה כיוון ששורה עליו רוח טומאה ונמאס למצוה, ויש לזיזוה בזה, (כה"ח סי' תרע"ג אות יא). וראה בא"ח וישב אות יב, שהתיר רק בסוג שמן שהוא מר אך לא בשמן הראוי לאכילה שהיה תחת המיטה. שמן שהיה גלוי אפשר להשתמש בו, דאין דין גילוי נוהג בשמן (עיין בב"י יו"ד סי' קטז).

(9) כיון שיש מהיצרנים שכותבים 'שמן למאור' גם על שמן שראוי לאכילה, רק כדי לא לשלם מס גבוה. אך יש לשים לב שיש שמן זית שמעורב בו שמנים נוספים, ולכן נמכר בזול, ואין ראוי להשתמש בזה. ועוד, שבדרך כלל הסיבה שאדם קונה 'שמן למאור' היא בגלל מחירו הזול, ואפשר שזה מראה על זלזול בקיום המצווה.

(10) שו"ע תרע"ז סעי' ד ומשנ"ב שם.

א. מצווה להדר לקחת מנורה נאה, משום "זה א-לי ואנוהו"¹.

ב. כדאי ונכון להדליק במנורה שקניה באלכסון, כצורת המנורה שהיתה בבית המקדש², ולא במנורה שקניה בעיגול.

ג. הנרות יעמדו בשורה ישרה ולא בעיגול, ולא יהיה נר יוצא ונר נכנס, וגובה השלהבות יהיה שווה, שלא יראו כל השלהבות כמדורה³.

ד. כאשר כמה מנורות מונחות אחת ליד השניה יזהר לעשות רווח ביניהם, שיהיה ניכר כמה נרות מדליקים באותו לילה⁴. בלילה הראשון מניח את הנר בצד ימין של המנורה, ומלילה שני והלאה מוסיף לשמאלו את הנר החדש.

השמן

ה. מצווה מן המובחר להשתמש בשמן זית לנר חנוכה, כמו שהיה במנורה שבבית המקדש, כיוון שאורו זך וצלול, ובו

(1) ספר השיחות תשנ"ע עמ' 207, משנ"ב סי' תרע"ג סקכ"ח.
(2) לקר"ש חכ"א עמ' 169 והערה 44. אבל מנורות שעשויות בצורה אחרת אינו שולל, ולהעיר מהנהגת כ"ק אד"ש להדליק במנורה פשוטה ממתכת - עם גב - ולא בצורת המנורה באלכסון.

(3) שו"ע סי' תרע"א ס"ד, מג"א סק"ג, א"ר סק"ו, משנ"ב סקט"ו.

(4) רמ"א סי' תרע"א ס"ב. במקרה שיש הרבה בנים אפשר להדליק בדתות נוספות בתוך הבית, ובפרט לפי הוראת כ"ק אד"ש (התועודיות תשמ"ח ח"ב עמ' 133) שהילדים ידליקו בפתח חדרם הפרטי.

- ח.** יש אומרים כי 'מותר השמן' היינו דווקא מן השמן שנדרש לשיעור ההדלקה [חצי שעה/חמישים דקות], אך באם דלק כשיעורו הנותר מותר¹¹. אך יש אומרים שבאם לא התנה כן בפירוש כל השמן שנתן בנר אף מעבר לשיעור ההדלקה הוקצה ויש לשרופו¹².
- ט.** אך המנהג הנכון הוא להתנות שאין קדושה במה שנשאר אחר שיעור ההדלקה¹³, ויש להקל אף כשלא התנה¹⁴.
- הפתילות**
- י.** מצווה מן המובחר לעשות את הפתילה מצמר גפן¹⁵, ואם אין לו, יעשה מפשתן, ואם אין לו גם זה, כל הפתילות כשרות¹⁶.
- יא.** נוהגין¹⁷ לקחת פתילות חדשות בכל יום, וכך הנהגת כ"ק אד"ש¹⁸.
- השמש**
- יב.** נוהגים שה'שמש' יהיה של שעוה¹⁹.
- יג.** ה'שמש' לא צריך להיות בתוך כלי כמו שאר הנרות, אלא עומד לצידם²⁰.
- יד.** אם כמה אנשים מדליקים יחדיו באותו

(11) כן הוא לשון השו"ע בס' תרע"ז ס"ד: 'מן השמן הצריך לשיעור הדלקה', וכ"כ להדיא בס' תער"ב ס"ב.

(12) הר"י אבוהב. כ"כ הב"י בס' תרע"ז בשמו – "כשנתן השמן בנר בסתם אז הוקצה למצות נר חנוכה וצריך לעשות לו זה התקין", וכ"פ הב"ח, הלחם רב, והפר"ח.

והנה הב"י ביאר בשם הר"ן [על הר"ף שבת ט,א] שטעם החילוק בין מותר השמן שיש לשרופו לסוככה שא"צ לשרופם אחר החג, דבסוכה יודע שישאר מותר ולכן בודאי מתכוון שלא יהיה מוקצה לאחר החג, מש"כ בנר חנוכה הכוונה היא שהכל ישרף ובמילא אין בדעתו שאחר החג תופקע הקדושה. ועפ"ז דין מותר השמן מעבר לשיעור ההדלקה, תלוי במח' הב"י והרש"ל והב"ח [בס' תרע"ב] האם מותר לכבות את הנר אחד שדלק שיעור הדלקה, דלבי" מותר לכבות ובמילא א"צ לשרוף את הנותר, ואילו לרש"ל אסור לכבות ובמילא יש לשרוף את הנותר.

המ"א כתב שמדברי הר"ן שהזכרנו משמע קצת שס"ל כמהר"י אבוהב, שכתב בסיוע דבריו 'אבל שמן ופתילה שעשויים להתבער לגמרי כי יהיב להו בנר לגמרי מקצה אותן למצותן דאין אדם מצפה אימתי תכבה נר', ושכן נראה מלשון התוספות דף מ"ד 'דנר חנוכה עיקרו לא להתנתו בא אלא לפרסומי ניסא, ומשום תביבות הנס אינו מצפה שיכבה, אלא מקצה לגמרי, אבל נר שבת להנאתו בא, יושב ומצפה שיכבה, ולכן מותר'. אמנם למעשה מסיק המ"א שאין הדבר מוכרח.

(13) כך מסיק להלכה המ"א שם.

(14) מלשון המ"א נראה שאינו מעכב בדיעבד שכתב 'ולכן טוב להתנות לכתחלה שלא יאסר אלא כשיעור'. ראה מעשה מלך מה שמספר רח"ה ש"כ אד"ש לא היה שומר את הפתילות, ועיין במשנ"ב שם.

(15) כן מנהג אנ"ש המדקדים, וכמה טעמים נאמרו בזה.

(16) משנ"ב ס' תרע"ג סק"ב.

(17) ספר המנהגים עמ' 71.

(18) ראה מעשה מלך עמ' 309, ועיי"ש בהערה 15 שהביא משיחור"ק תשט"ז (הוצאה חדשה) עמ' 169 ביאור טעם הנוהגים לקחת פתילה חדשה בכל יום שזהו כמו שהיה בנרות המקדש. וראה שו"ת דברי מנחם ח"ד ס' לט ושו"ת בצל החכמה ח"ד ס' קכח, שביארו את הדעות והסברות שלא לקחת את הפתילות הישנות עיי"ש.

ויש נוהגין להשתמש בשל אתמול (סה"מ ע' 71) וכך היה מנהג הרבי הריי"ץ. כששתמשים בפתילות הישנות מאתמול יזהר לשים את הפתילה הישנה בנר הנוסף שמדליק ראשון (העמוד בצד שמאל שמדליק ראשון – סה"מ ע' 69).

(19) ספר המנהגים עמ' 69. והטעם שה'שמש' אינו של שמן, כי אין נוח לטלטל שמן ופתילה, ועוד, כדי לעשות היכר נוסף בין ה'שמש' לנרות חנוכה. מעיקר הדין הצורך ב'שמש' הוא כיוון שאם יבוא להשתמש לאורם של הנרות יהיה זה לאורו של השמש שהרי 'אין לנו רשות להשתמש בהן', אמנם כיוון שה'שמש' יש בו כו"כ טעמים נוספים לכן יש צורך בהנחת ה'שמש' גם ביום [לקר"ש חלק י' ע' 315], ועפי"ז גם כשמדליקים כו"כ מנורות סמוכות צריך שמש לכ"א. וכן הדין במקום שיש אור חשמל במקום שהמנורה דולקת.

(20) לקר"ש ח"ה עמ' 445, ושם ז"ל: "בנר שעוה וכיו"ב – י"ל שחלק הנר שלא נימס עדיין – הי במקום הכלי, או שהכלי הוא לאו דווקא אפילו לכתחילה". מקום עמידת ה'שמש' הוא בצד הנרות ימין או שמאל. עיין בנטעי גבריאל פרק כ ס"ג. ולכאורה מצוי יותר שמונח מצד ימין כיון שהוא המקום שמסיים ההדלק ממיילא יותר נוח להניחו.

ס"ב – ומבואר בשו"ת הרמ"א סי' פא שכשם שצריך מקום מיוחד לכל אחד כן צריך שמש לכל אר"א. (ב) דבשמש יש עניינים ע"פ קבלה. וכן כתב כף החיים בסי' תרע"ג אות ל"ה. וראה לקו"ש ח"י עמ' 315.

מקום, ראוי שיהיה לכל אחד שמש בפני עצמו.²¹

21 מב' טעמים: א) להיכר, המבואר ברמ"א סי' תרעא

• זמן ההדלקה •

ד. עיקר זמן ההדלקה לדין הוא כשכל בני הבית מקובצים.²⁶

הדלקה לאחר זמנה

ה. אם לא הספיק להדליק בין מנחה למעריב, והגיע כבר זמן צאת הכוכבים צריך להתפלל מעריב קודם הדלקת נר חנוכה.²⁷ אלא א"כ אין לו מנין כעת, או שיש לו מנין קבוע בשעה מאוחרת יותר.²⁸ וכן היא הנהגת כ"ק אד"ש בזמן שהיה חוזר מהאוהל מאוחר, היו מתפללים תפילת מעריב בזאל קודם הדלקת נרות.²⁹

ו. אם לא הדליק בזמנה, ראוי להזדרז להדליק בהקדם האפשר, ולכתחילה יזהר להדליק עד חצות הלילה, ואם לא הספיק

א. למנהגנו, זמן הדלקת נרות חנוכה הוא אחר השקיעה, בין מנחה למעריב.

ב. מקפידים שהנרות ידלקו לכל הפחות 50 דקות מזמן הדלקתם,²² ולכן קודם שמדליק צריך שיהיה מספיק שמן כדי שידלק 50 דקות,²³ (כלומר: עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים)²⁴.

ג. מי שאינו יכול להדליק בזמנה, אלא לפני השקיעה מזמן פלג המנחה, או מאוחר בלילה, עדיף שידליק מאוחר בלילה (כשבני ביתו ערים – ואז יוכל להדליק בברכה).²⁵

22 ספר המנהגים. ולהעיר משו"ת ארץ צבי (פרומר) סי' קכא, ושו"ת אג"מ ח"ד אר"ח סי' קא.

23 שו"ע סי' תרע"ה ס"ב.

24 ובטעם המנהג כותב הרבי באג"ק חלק י עמ' קנג. ח"ל: "יש לומר, כיוון שישנן דיעות חלוקות בזמן ההדלקה אם הוא קודם תפילת מעריב או לאחר' לכן מהדרין לעשות כשתי הדיעות, היינו להדליק לאחר תפלת מנחה ובאופן שיה' שמן בנרות כדי כל השיעור לאחר מעריב."

25 כן הוא פשוט לשון הש"ס והראשונים והפוסקים (חיד"א בספר כסא רחמים, מג"א סי' תער"ב סק"א, היעב"ץ בספרו מור וקציעה, ובפרט לשיטת אדמו"ר בסי' תפ"ט סי"ב שהעיקר שפלג המנחה נחשב כיום ולא כלילה) וכן משמע מהשולחן ערוך בפשוטות (סי' תער"ב) וק"ו לעניין הברכה, משא"כ ההדלקה מאוחר, פשוטות השולחן ערוך שהלילה כולה זמן נרות חנוכה, בפרט לשיטת הרמ"א שאין כ"כ קפידא להדליק בזמן, וגם אם מגיע אחרי חצות ע"פ רוב יהיה ניתן לברך כי יהיו נעורים מבני ביתו (או בחורי ישיבות). וגם אם עסקינן באדם בודד בביתו ולא יוכל לברך אחרי חצות עדיין עדיף להדליק אז, כי זמנם כל הלילה,

משא"כ מפלג המנחה לפוסקים הנ"ל.

כמובן, שאדם שהאפשרות היחידה העומדת לרשותו היא להדליק מפלג המנחה או לא להדליק בכלל, ידליק, וללא ברכה.

26 המ"א סי' תער"ב סק"ה, כ"כ החי"א [חלק ב-ג כלל קנד סעי' כ] 'קודם שידליק, יקבץ כל בני ביתו לפרסם הנס', וכ"ה בקצשו"ע [סי' קלט סעי' י] 'וקודם שידליק יקבץ כל בני ביתו לפרסומי מילתא'.

27 משנ"ב סי' תער"ב סק"א. והטעם כתב בשערי תשובה, כיוון שבתפילת מעריב יש מצות ק"ש שהיא מדאורייתא, וגם שתדיר קודם.

28 פסקי תשובות סי' תער"ב ס"ג.

29 מעשה מלך עמ' 308.

שיתן שמן במנורה שידלק לפחות 50 דקות³³.

33 משנ"ב ס' תער"ב ס"ב, ו"מ"א ס"ו. לדעת הפרי מגדים, אף אם הדליק אחר שתכלה רגל מן השוק, מקפידים שיתן שמן כשיעור, (שלשיטתו הוא חצי שעה, כיון שסובר שזמן ההדלקה היא בצאת הכוכבים – כשיטת ר"ת, הרא"ש, התרומת הדשן, הטור, מחבר, רמ"א, הב"ח והט"ז ומגן אברהם, אליהו רבה, חיי אדם, בן איש חי, ולכן בפוסקים לא נמצא השיעור חמישים דקות גם אם מדליקים בזמן, אבל מנהג חב"ד הוא כשיטת הר"ן ורשב"א ומאירי, שזמן ההדלקה הוא בתחילת השקיעה, ולכן לשיטה דכליא ריגלא דתרמודאי היא חצי שעה אחרי צאת הכוכבים, נמצא, שיש לנר לדלוק במשך 50 דקות, וזהו שיעור שמן לשיטתנו. (לציון, שהרבי בספר המנהגים, בענין הדלקה 50 דקות מצטט לפרי מגדים זה).

יכול להדליק עד עלות השחר³⁰, בתנאי שבני ביתו³¹ ערים³².

ז. גם כשמדליק אחר צאת הכוכבים צריך

30 שו"ע ס' תער"ב ס"ב, ו"מ"א ס"ו.

31 ישנם ב' דעות כמה מאנשי הבית צריכים להיות ערים בזמן ההדלקה, דעה א' – מפיסק שאחד מב"ב יהיה ער, ולדעה ב' – צריך שיהיו שניים ערים.

32 ובאם הם ישינים, החמד משה כותב שמתר לברך גם כשכל בני ביתו ישנים, והמשנ"ב (ס' תער"ב סק"א) כתב שאין למחות ביד המקלון, כדבריו. ואף הרבה מפוסקי זמננו הקלו כן, האגרות משה, שבט הלוי ורש"א. ובלוח כולל חב"ד כתב "ואם כולם ישנים ידליק בלא ברכה (ונכון להקיצם ולברך)".

♦ מקום ההדלקה ♦

ג. אין מדליקין בפתח חדר השינה³⁸.
 ד. מניחים את המנורה על כיסא, ובאופן שהלהבה תהיה למעלה מג' טפחים (24 ס"מ), אך לא למעלה מעשרה טפחים (80 ס"מ)³⁹.
 ה. על מנת לקיים המצוה כתיקונה, צריך להדליק הנרות במקום יציב, שיוכלו לדלוק שם כל משך הזמן הנדרש, ולכן יבחר מקום מתאים ללא משב רוח, שלא

א. מניחים את המנורה בעובי המזוזה בחלל פתח אחד מחדרי הבית³⁴. בצד שמאל של הנכנס – מול המזוזה, ואז הוא מוקף במצוות – מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל³⁵. בפתח שאין בו מזוזה, מניח את המנורה בצד ימין³⁶.

ב. אין מקפידים להניח המנורה בין צפון לדרום או מזרח למערב³⁷.

34 סידור אדה"ז. לקו"ש ח"ה ע' 456. ולא על החלון, ע"ש שכ"ק אד"ש מונה כמה חסרונות בהנחת המנורה בחלון.

ובכלל מנהגו (שמדליקים בתוך הבית ולא בחלון כלפי חוץ), מיוסד על דעת גדולי הראשונים, שמשעת הסכנה ואילך נשתנה הדין, והפרסומי ניסא הוא לבני הבית ולא לבני רשות הרבים, ראה מאירי שבת כא, ובמצוין במגן אברהם ס' תער"ב סק"ה, ועוד.

35 עיין בספה"מ תרמ"ג בד"ה ת"ר הביאור ע"פ חסידות. 36 שו"ע ס' תרע"א ס"ז, וכ"ה ע"פ פנימיות העניינים ראה בד"ה נר חנוכה תשמ"ו התועודיות תשמ"ו ח"ב עמ' 134 מבואר שבכל אופן (גם כשהפתח חייב במזוזה) כשאינן מזוזה מדליקים בצד ימין ע"ש.

37 ספר המנהגים ע' 70.

38 התועודיות תשמ"ח ח"ב עמ' 133, כיוון שנר חנוכה המצוה היא משום פרסומי ניסא ובמילא אין זה שייך לחדר שינה (דלא כבר שבת). עיין שם הטעם שהילדים מדליקים בדווקא ליד חדר השינה, שאצלם אין זה בגדר 'חדר שינה' כיוון שמלבד השינה משתמשים הילדים בחדרם גם עבור שאר צרכיהם, כולל ובמיוחד עבור ענייני קדושה וכו'.

39 שו"ע ס' תרע"א ס"ו. כל השיעורים – הן למעלה מג' טפחים והן למטה מעשרה טפחים, נאמרו על גובה הלהבה ולא על המנורה, פמ"ג מש"ז ס' תרע"א סק"ה, שער הציון סק"ג, כה"ח סקנ"ב.

"מקדש מעט", ע"ד ומעין ומרמז על
חינוך ביהמ"ק בחנוכה"⁴¹.

יכבו הנרות, ובפרט כשמדליקים בערב
שבת⁴⁰.

בחורי ישיבה

ז. אף שמעיקר הדין צריך להדליק את
הנרות במקום שבו הוא אוכל בקביעות
שהוא נקרא מקומו העיקרי, ולכן יעדיף
את חדר האכילה על חדר השינה.
אמנם, בחורים הלומדים בישיבה וישנים
בפנימייה, מדליקים בפתח חדר השינה
שלהם בפנימיה, כיוון ששם ניכר יותר
הפרטיות שלהם, ונמצאים שם יותר
מהזמן שנמצאים בחדר האוכל, וכן
אוכלים שם מידי פעם וכו' ודומה יותר
לביתם⁴².

(41) התועודויות תשמ"ח ח"ב עמ' 64.

(42) פסקי תשובות סי' תרע"ז ס"ו. וכ"כ באגרות משה ח"ב
סי' ע' אות ג', וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' פ"ג.

ילדים

ו. לגבי מקום ההדלקה של הילדים, לשון
כ"ק אד"ש: "כדאי ונכון שבפתח חדר
הילדים תהיה גם מנורת (והדלקת
נר) חנוכה (נוסף לכך שבודאי יסבירו
להילדים התוכן והמשמעות דהדלקת
נרות חנוכה, בסגנון המובן להם) שעי"ז
יתוסף יותר בענין החינוך, הן בנוגע
לילדים, שכאשר רואים את מנורת
החנוכה בפתח החדר שלהם, נעשה רושם
חזק יותר בנפשם כו', והן בנוגע להחדר

(40) שו"ע סי' תר"פ ס"א [שצריך זהירות בער"ש], משנ"ב
סק"א [שצריך זהירות בכל יום].

• סדר ההדלקה •

מהנר החדש המונח בצד שמאל, כלומר
משמאל לימין, כיוון שבנר הנוסף ניכר
יותר תוספת הנס⁴³.

ה. ישתדל לעמוד מול הנרות קרוב יותר
לצד שמאל שממנו צריך להתחיל את
ההדלקה⁴⁴.

ו. אחר שהדליק את השמש, נוטלו בימינו

א. יש להדליק כשכל בני הבית נמצאים יחד
כדי לפרסם הנס⁴³.

ב. נוהגים להדליק בכובע ובלבושים
הרגילים, והנשואים בחגירת גארטעל
אבל לא בלבושי שבת ויו"ט⁴⁴.

ג. בלילה הראשון הנר מונח בצידה הימני
של המנורה, ומלילה שני והלאה מוסיף
לשמאלו את הנר החדש.

ד. מהיום השני ואילך מתחיל להדליק

(45) סי' אדה"ז, ספה"מ עמ' 70, שו"ע סי' תרע"ז סעי' ה.
(46) שלא יהיה נראה כמעביר על המצוות (על הנרות שבצד
הימני). סידור אדה"ז, שער הכולל פרק מ"ו, משנ"ב סי'
תרע"ו סקי"א.

(43) ראה מגן אברהם סי' תער"ב סק"ה שכתב 'ידידיק
כשהוא לילה, ובני ביתו מקובצים יחד'. וע"פ דבריו זהו עיקר
הדין. וכ"ה במשנה ברורה סי' תער"ב סק"ו.

(44) ספר המנהגים עמ' 70, לוח כולל חב"ד.

ההדלקה

יב. אין לדבר עד שגומר להדליק את כל הנרות.

יג. לאחר שהדליק, לא יסלק ידו מהנר עד שתדלק רוב הפתילה היוצאת מן השמן.⁵⁵

יד. רק לאחר סיום הדלקת כל הנרות מתחילים לשיר "הנרות הללו"⁵⁶, וכבר נתפשט המנהג לשיר בנעימה הידועה.

טו. מתעכבים סמוך לנרות כחצי שעה, חוץ מערב שבת.⁴⁴

שימוש בנרות

טז. בזמן שהנרות דולקים, אין מדליקים נר חנוכה מנר חנוכה אחר, אלא מהשמש או ממקור אש אחר.⁵⁷

יז. אמנם אם כבר עבר שיעור הזמן שהנר צריך לדלוק (50 דקות) אפשר להדליק ממנו נר של מצוה אבל לא של חול.⁵⁸

לכן אם נכבה השמש לא ידליק מהנר שדולק כיוון שהשמש נחשב כנר של חול.⁵⁹

יח. מחמירים לא להשתמש לאור הנרות גם אחר שעבר שיעור הדלקותם (50 דקות).⁶⁰

ומברך. איטור יד נוטל את השמש בימינו שהיא שמאל כל אדם.⁴⁷

הברכות

א. בלילה הראשון מברך ג' ברכות, "להדליק נר חנוכה", "שעשה ניסים" ו"שהחיינו".

מלילה שני ואילך מברך רק ב' ברכות הראשונות.

ב. יש לברך את הברכות בעמידה⁴⁸. זקן או חולה שאינם יכולים לעמוד, יכולים לברך בישיבה.⁴⁹

ג. המברך יכוון להוציא את כל בני הבית, ואלו השומעים את המברך ויוצאים ידי חובתם, יזהרו לא לדבר ולא לענות 'ברוך הוא וברוך שמו'⁵⁰, ויענו 'אמן' אחר הברכה.⁵¹

ד. אסור לדבר (או לשהות יותר מכדי זמן שאילת שלום תלמיד לרבו [3-2 שניות]) בין הברכות להדלקה, אפילו לצורך ההדלקה, ואם דיבר שלא לצורך ההדלקה, צריך לחזור ולברך.⁵² ואם דיבר לצורך ההדלקה אינו חוזר ומברך.⁵³

ה. לאחר סיום כל הברכות, מתחיל להדליק.⁵⁴

(47) שו"ע אדה"ז סי' ר"ו ס"ח, סדר ברכות הנהנין פ"ט ס"ד.

(48) שו"ע אדה"ז סי' ח סעי' ג.

(49) ערה"ש שם ג.

(50) שו"ע אדה"ז סי' קכ"ד ס"ח.

(51) ע"פ שו"ע סי' ר"ג ס"ג. בדיעבד יצאו גם אם לא ענו 'אמן', פ"מ א"א סי' תרע"ה סק"ד, כיוון שעיקר הטעם שיוצאים י"ח הוא מדין שומע כעונה, ועיי"ע בסי' ר"ג. וה"א אם ענו ברוך הוא וברוך שמו דבדיעבד יצאו, ברכ"י אר"ח סי' ריג סק"ג, שו"ת מנח"א ח"א סי' כ' ועוד.

(52) שו"ע אדה"ז סי' ר"ו סעי' ג.

(53) שו"ע אדה"ז סי' תלב סעי' ו.

(54) סידור אדה"ז, כדי שתהיה הברכה עובר לעשייתן.

(55) ביאור הלכה בסי' תרע"ג בד"ה הדלקה.

(56) ספר המנהגים עמ' 71.

(57) שו"ע סי' תרע"ד ס"א וברמ"א שם.

(58) משנ"ב שם סק"ח.

(59) שו"ת מהרש"ל סי' פ"ה, ב"ח, טר"ז סי' תרע"ד סק"ג, משנ"ב סק"ג. משא"כ בבית הכנסת גם ה'שמש' נחשב כנר מצוה ויכול להדליק משאר הנרות, משנ"ב סק"ז.

(60) משנ"ב סי' תרע"ד סק"ח.

נר שכבה

צריך לחזור ולהדליקה בלי ברכה במקום שאין הרוח מצויה⁶².

כ.א. ומטעם זה, אם כשהדליק לא היה מספיק שמן כדי שיעור הנ"ל, צריך לכבות הנר ולהוסיף שמן כדי השיעור, ולהדליק שוב ללא ברכה⁶³.

(62) משנ"ב סי' תרע"ג סקכ"ה.

(63) שו"ע סי' תרע"ה ס"ב, ומשנ"ב סק"ח.

יט. נר שכבה בתוך שיעור זמן דליקתו – חוזרין ומדליקין אותו ללא ברכה⁶¹.

כ. מעיקר הדין 'הדלקה עושה מצוה', כלומר, עצם קיום המצוה היא להדליק את הנר, ולכן אם הדליק במקום שיש רוח וכבתה,

(61) ספר המנהגים שם.

• החייבים בהדלקה •

בברכה, או ע"י שלוחה⁶⁸. אך אם בעלה יגיע בהמשך הערב, תמתין לצאת ידי חובה בהדלקתו.

ה. כשהרבי הרש"ב לא היה בביתו בימי החנוכה, ציווה לזוגתו להדליק בעצמה ואת הברכות היתה שומעת מאחר⁶⁹.

ו. בנות הלומדות מחוץ לבית וישנות בפנימייה, על אחד מהנהלת הפנימייה, או אחת הבנות להדליק עבור כולן, בנרות שנקנו בכסף השייך למוסד (שלכל הבנות יש בו חלק) ובנוכחות כולן, בחדר האוכל⁷⁰.

א. כל אחד ואחת מגיל מצוות חייבים בהדלקת נר חנוכה. וגם ילד שהגיע לגיל חינוך מדליק בעצמו⁶⁴, וכדלהלן.

נשים

ב. גם נשים חייבות בנר חנוכה⁶⁵, שאף הן היו באותו הנס.

ג. למנהגו, הבנות (בכל גיל) לא מדליקות בפני עצמם, ויוצאות ידי חובתן ע"י אביהם, ואישה בעלה מוציאה ידי חובה⁶⁶.

ד. מי שאין לה בעל, או שבעלה אינו מדליק בבית, חייבת להדליק בביתה⁶⁷ בעצמה

(64) הרמ"א בס"י תרע"ה סעי' ג.

(65) שו"ע סי' תרע"ה ס"ג.

(66) ספר המנהגים עמ' 69. לגבי הדלקת נרות ע"י הבנות, יש להוסיף ולהבהיר: בספר 'דברי שלום' עמ' 71, שהשאל האם בנות מעל גיל תשובת כ"ק אד"ש לרי"ל, ששאל האם בנות מעל גיל בת-מצוה צריכות להדליק, וענה הרבי 'אם רוצים יכולים להדליק'. וכבר העירו ע"כ שלמעשה המשיך הרבי לציין את 'מנהג בית הרב' שהבנות אינן מדליקות, גם בשנים הבאות. וראה שיחוק' תשל"ה ח"א עמ' 34. ושם מבאר הרבי שבבית הרב דייקו שבנות בכל גיל לא יברכו. שמזה נראה שאיך שלא תנהגנה, בכ"א שלא יברכו.

(67) עיין מש"כ בזה בנטעי גבריאל פרק ז' בהערה ד', שהעיקר הוא להדליק בתוך הבית, ולכן אין נכון שתלך לבית

קטנים

ז. קטן שהגיע לגיל חינוך צריך להדליק נר

אחר לצאת י"ח מבעה"ב שמדליק בביתו. ואם אינה רוצה לברך יכולה לכבד אדם אחר שיברך בביתה כמ"ש המג"א סי' תרע"ו סק"ד.

(68) משנ"ב סי' תרע"ה סק"ט.

(69) לקו"ש ח"ל עמ' 312.

(70) משנ"ב סי' תרע"ז סק"א.

הילדים והילדות, בכמה פרטים, ובנוגע לפועל – אמר הרבי – שיש לעיין ולבדוק בכל מקום לגופו של עניין את התוצאה בפועל, באיזה אופן יוסיפו בחינוך. ועל פי זה יראו האם כל ילד צריך להדליק, והאם בכל חדר, והאם גם הבנות ידליקו וכו'.⁷⁴

74) התועודיות תשמ"ח ח"ב עמ' 91. להעיר, ששנה לאחמ"כ – בשנת תשמ"ט, הנהלת צבאות ה' שאלה את הרבי האם הוראה זו חלה גם השנה, ומענה הרבי היה: 'שאלה לרב', נדפס בספר 'מאוצר המלך'.

חנוכה, ובברכה⁷¹. והמנהג בימינו לחנכם בזה מגיל רך ביותר⁷².

ח. הקטנים ביותר שאינם שייכים להדליק נרות בעצמם, מחנכים אותם להיות נוכחים כשהאבא מדליק נרות חנוכה⁷³.

ט. בשנת תשמ"ח דיבר כ"ק אד"ש כמה פעמים אודות הדלקת נר חנוכה ע"י

71) רמ"א סו"ס תרע"ה, שו"ע סי' תרע"ז ס"ב, ומשנ"ב שם סק"ג.

72) עי' בהתועודיות תנש"א ח"א עמ' 355 ובהערה 110.

73) לקו"ש ח"כ עמ' 474.

♦ דברים האסורים קודם ההדלקה ♦

ב. לכתחילה ראוי ונכון מאוד להגיע לביתו בזמן ההדלקה להדליק בזמן כשבני ביתו נעורים ויתפרסם הנס⁷⁸.

ג. כשהגיע זמן ההדלקה וטרם הדליק אם מתעסק במלאכה לצורך דבר מצוה, מועיל להעמיד שומר שלא ישכח⁷⁹.

אכילה

ד. מחצי שעה⁸⁰ קודם ההדלקה ראוי ונכון (לכל בני הבית) שלא להתחיל בסעודת קבע (כלומר: פת ומיני מזונות יותר

במצוות שקיומם תלוי בזמן, וזמנם עובר, תיקנו חכמים שלא לעסוק בדברים אחרים קודם קיום המצוה שמא ישכח ויבטל מקיומה. כמו כן במצוות שאינם תדירות כ"כ ומגיעים מזמן לזמן, מצד חיבוב המצוה – נוהגים שלא לטעום קודם קיום המצוה, כגון: מצוות נטילת ד' מינים, שמיעת קול שופר, קריאת מגילה וכדומה, ולכן גם במצוות הדלקת נרות חנוכה קיימת זהירות כמפורט דלהלן:

עשיית מלאכה

א. מחצי שעה קודם זמן ההדלקה⁷⁵ אסור (לכל בני הבית⁷⁶) להתחיל להתעסק במלאכה⁷⁷.

78) נטעי גבריאל שם, ופסקי תשובות סי' תער"ב סק"ז.
79) שו"ע אדה"ז סי' תל"א סעי' י"א, וקו"א ב, ונסתפקו האחרונים הרבה בכוונתו האם מתיר להעמיד שומר גם לדבר הרשות או לאו, ואכמ"ל.

80) מקור דין זה שאסור לאכול קודם הדלקת נרות חנוכה הוא מדברי המהרש"ל [שו"ת מהרש"ל (סי' פה)] ושם כתב לאסור רק משהגיע הזמן וכ"ה הוא גם ב'נוהג כצאן יוסף' שהאיסור הוא רק מבין השמשות הזמן. אלא שהמחה"ש העיר שאפשר לבאר שכוונתו היא מחצי שעה לפני כדין בדיקת חמץ. וכ"כ ה'דרך חיים' בסי' ק"פ סעי' א, וכ"כ שער הציון בסי' תער"ב סק"י. וכך נקטו האחרונים.

75) מג"א סי' תער"ב סק"ה, ועי' בשו"ע אדה"ז בסי' תפ"ט סעי' י"ז.

76) עפ"י מג"א סי' תער"ב סק"ה, כיוון שגם עליהם חלה חובת ההדלקה. אכן במקום צורך קצת יש להקל, כ"כ בנטעי גבריאל פרק ד' ס"ג משו"ת בצל החכמה ח"ד סי' נח.

77) נטעי גבריאל שם, ופסקי תשובות סי' תער"ב סק"ז. אמנם אין איסור לעשות מלאכות בית פשוטות כבישול אפיה וכדומה.

שינה

ח. אסור לישון אפילו שנת עראי קודם הדלקת נר חנוכה, ולא מועיל שיניח שומר.⁸⁵

לימוד תורה

ט. לגבי לימוד תורה אין להחמיר כ"כ להפסיק חצי שעה קודם הזמן, אמנם משהגיע זמן ההדלקה מפסיק.⁸⁶

י. במקום הצורך, כגון שיש לו שיעור קבוע בדיוק בזמן זה, מועיל שיעמיד שומר שיזכירהו להדליק, וממשיך בלימודו.⁸⁷

מכביצה (56 גרם)). ומשהגיע זמן ההדלקה מהדרים להימנע.⁸¹

ה. אם התחיל לאכול משהגיע זמן ההדלקה, צריך להפסיק.⁸²

ו. אם התחיל לאכול קודם חצי שעה של זמן ההדלקה אינו צריך להפסיק, ולכתחילה יש להחמיר.⁸³

ז. במקום הצורך, מותר לאכול פירות ולשתות (שתיה שאינה משכרת) אפילו הרבה, כיוון שמעיקר הדין אפשר לאכול שאר דברים שאינם פת או מזונות.⁸⁴

81 בשבילי דוד סי' תרצ"ב כתב מנהג להחמיר מאוד אפילו שלא לטעום, כי מצוה זו מקיימים פעם בשנה.

82 משנ"ב סי' תער"ב סק"י.

83 נטעי גבריאל פרק ה' ס"ג.

84 שו"ע או"ח סי' רלב, מגן אברהם סימן תרנ"ב. עיין בזה נטעי גבריאל הלכות חנוכה פ"ה ס"ד.

85 נטעי מגבריאל פרק ה' ס"ח.

86 שער הציון שם סקי"ד, וראה שו"ע אדה"ז קו"א סתל"א ס"ב.

87 ע"פ נטעי גבריאל פרק ו' ס"ז. ולכאורה צריך שהשומר עצמו אינו עוסק בלימוד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' תלא ס"א.

• ההנהגה אחר ההדלקה •

לעשות מלאכה⁹⁰, ואחר שעבר זמן זה עושים מלאכה שלא כנגד הנרות.⁹¹

הגדרת המלאכות האסורות

ג. לגבי מלאכות האסורות בזמן זה וכן כנגד הנרות, יש להעיר מלשון כ"ק אד"ש במכתב כללי לימי החנוכה⁹² "נהגו הנשים להוסיף בזה" שלא לעשות מלאכה בעוד

לימוד תורה

א. כ"ק אד"ש מזכיר כמ"פ בשיחותיו הק' את הנהגת כ"ק אדמו"ר נ"ע לעסוק בתורה בסמוך לנרות חנוכה.⁸⁸

עשיית מלאכה

ב. במשך החצי שעה שהנרות דולקים (אחר צאת הכוכבים) נהגו הנשים⁸⁹ שלא

90 יש שרוצים לדייק מהלשון בספר המנהגים שה"ה גם לגברים אבל כבר העירו מלשון כ"ק אד"ש במכתב כללי (הובא בסעיף הבא) ברור שהכוונה היא רק לנשים. ויש להאריך ואכ"מ.

91 ספר המנהגים עמ' 71. ואפשר להזיז את המנורה למקום אחר כדלקמן ס"ז.

92 נדפס בלקו"ש חכ"ה עמ' 512.

88 התוועדיות תשמ"ב ח"ב עמ' 618, ועוד.

89 שו"ע סי' תער"ר ס"א.

כתפירה, סריגה, כיבוס גיהוץ וכיו"ב,⁹⁴ אסור.

טלטול המנורה

ד. לכתחילה, תוך החצי שעה שהנרות דולקים אחר צאת הכוכבים אין להזיז את המנורה, אחר זמן זה, אפשר לטלטל את המנורה גם אם הנרות דולקים עדיין.⁹⁵

(94) ויש שפסקו שלא תעשנה מלאכות של שיהוי כגון שטיפת בית ארוכה או שטיפת כמות גדולה של כלים.
(95) ספר המנהגים עמ' 71.

שהנרות דולקות" – חדורות הן בענין ותוכן דנרות חנוכה הדולקות עד שאין להן שייכות לשום מלאכה⁹³, שלפי זה לכאורה יש להימנע מכל מלאכה שהיא, ומי שקשה לה להימנע לגמרי ממלאכה אפשר להתיר בודאי מה שהותר ביו"ט היינו בישול אפי' וכו'. אבל מלאכות

(93) ההדגשה אינה במקור. להעיר, שיש פוסקים האוסרים לעסוק בכל המלאכות כמו ביו"ט.

• כשאינו בביתו בזמן ההדלקה •

ההליכה ראוי שלא לאכול מיני מזונות יותר מכביצה, ולא לשנות שתיה חריפה עד לאחר שחזור לביתו ומדליק שם. ובשעת הדחק כאשר בשעה שיחזור לביתו כולם יהיו ישנים, יש להיוועץ עם רב מורה הוראה האם יכול להדליק במקום בו סועד באותו ערב.⁹⁷

ד. כדי שיוכלו לסעוד בסעודת מצוה בחתונה יש להעמיד שומר שיזכיר להם להדליק נרות. ואף תזכורת בפלאפון נחשבת לשומר.⁹⁸

ה. גם אם הדליק במקום אחר מחוץ לביתו, אינו מוציא בזה את בני ביתו שהם בביתו,

אם לא נמצא בביתו בזמן ההדלקה, אם טרם חזר מהעבודה, או שיוצא עם משפחתו לאירוע, צריך שים לב לקיים את המצוה כתיקונה לפי המתבאר בהלכה. לקמן נביא את עיקרי הדברים הנדרשים מצד הדין.

א. אם האב נמצא מחוץ לבית ויחזור בשעה שבני הבית ניעורים, ימתינו לו. אם יגיע כשהם ישנים, ראוי שבני ביתו ידליקו בזמן שהוא יתכוון לא לצאת ידי חובה, ובבואו רשאי להדליק לעצמו.⁹⁶

אירוע משפחתי

ב. כשנמצא בזמן ההדלקה באירוע משפחתי שלא בביתו, כאשר הולכים לסעודות חנוכה – 'לאטקעס אווענט', חתונה וכדו' אצל קרובי משפחה, יש לצאת מהבית אחר שהדליקו נרות בבית כדין.

ג. אם לא אפשרי להדליק בבית קודם

(97) ע"פ שו"ת קנין תורה ח"ה סי' עב. דיש מי שכתב שבאם נסע להתארח עם כל ב"ב ואוכל בבית מארחו סעודה גמורה, יכול להדליק שם אף שלן בביתו.

(98) ראה פסקי תשובות סי' רל"ה ס"ח. יש שרצו ללמוד מלשון אדה"ז בסוף סי' תלא שתזכורת בפלאפון לא מועיל, כי כתב שם שהשומר "יפסיקו מלימודו". אבל אינו מוכרח, ורוב פוסקי זמנינו סוברים שמועיל תזכורת בפלא' (חוץ מלהעיר משינה).

(96) עד עלות-השחר, שו"ע ונו"כ סו"ס תער"ב.

- ט. כשמתארח בבית חבירו עם בני ביתו וסועד וישן שם בלילה, מדליק בבית חבירו¹⁰³.
- י. בבית מלון מדליק בעצמו בחדרו.

בית רפואה

- יא. בבתי רפואה, יכולים החולים השוהים שם להדליק בברכה, כיוון שזהו כביתם ליום זה. ואם לא ניתן להדליק בפתח החדר, ידליקו בכל מקום שניתן. ואם יודע מראש שלא יוכלו הנרות לדלוק לפחות חצי שעה אחר צאת הכוכבים ידליק בלי ברכה¹⁰⁴. ובמקרה שלא מניחים לו להדליק כלל¹⁰⁵, יוצא ידי חובה בהדלקת בני ביתו המדליקים בביתו¹⁰⁶.

הנוסע במטוס

- יב. הנוסע במטוס, כיוון שאין אפשרות להדליק שם אש, לכן לכתחילה נכון שלא יביא את עצמו למצב שלא יוכל לקיים את המצוה, ויסדר נסיעתו בזמן שאינו זמן ההדלקה¹⁰⁷.

חובה להדליק דווקא בביתו שלו,

103 נטעי גבריאל פרק יא ס"א, ב.

104 נטעי גבריאל פרק יג ס"ט.

105 ישנם מקומות בבית רפואה שהוא בגדר סכנה כיוון שיש שם חמצן ועלול להגיע לדליקה.

106 נטעי גבריאל פרק יג ס"ט.

107 ובמקרה שיתכן ויתבטל מקיום המצוה, יתייעץ מבעוד מועד עם רב מורה הוראה איך עליו לנהוג.

ולכן כשחוזר לביתו – ובני הבית טרם הדליקו – עליו להדליק שוב ובברכה⁹⁹.

1. אם היה עם בני משפחתו במסיבה וכדומה וכולם שמעו שם את ההדלקה, צריך לחזור ולהדליק בביתו, כיוון שעיקר המצוה היא בביתו¹⁰⁰.

המתארח אצל אחרים

2. כשמתארח בשבת אצל אחרים, וחוזר לביתו במוצ"ש, עליו להדליק בביתו אחר שיחזור¹⁰¹, וצריך להיזהר לא להשתות יותר מידי אלא להזדרז לחזור לביתו לקיים את המצוה.
- ח. האוכל אצל חבירו באקראי, צריך לחזור לביתו ולהדליק שם¹⁰².

99 נטעי גבריאל פרק ט ס"יא.

100 נטעי גבריאל פרק יא ס"ז.

101 ע"פ טו"ז בסי תרע"ז סק"ב ומג"א סק"ז, עיי"ש.

102 רמ"א סי' תרע"ז ס"א וט"ז שם. גם למנהגנו יש להדליק בביתו דווקא, כפי שהאריכו פוסקי זמננו להוכיח כי חובת ההדלקה היא על הבית בו דר האדם, ואיננו יכול להדליק שלא בביתו ואף לא בבית חבירו. כ"כ הגרשז"א כמובא בהליכות שלמה פי"ג סעי' א-ג, ועיין מש"כ המהרש"ם (ח"ד סי' קמו) לעניין הדלקה ברכבת. וכ"כ באג"מ יו"ד ח"ג סי' יד אות ה' משמע... ליכא חיוב שלא בבית'. וראה באריכות בקובץ פעמי יעקב כז עמ' נב ואילך שהוכיח מדברי הרמ"א והט"ז שעיקר החובה להדליק בביתו היא לא רק משום חשדא אלא מצד חובת הבית [כדברי הגרשז"א דלעיל], דאל"כ מה בא הרמ"א להשמיענין שכיום שמדליקים בפנים ידליק בבית שאוכל בו ואם כל הטעם הוא רק חשדא מה נוגע היכן ידליק כיום, אלא ודאי שגם ללא טעם חשדא יש

• הדלקה בבית הכנסת •

- א. מדליקים נר חנוכה בבית הכנסת בברכה, משום פרסומי ניסא¹⁰⁸.
- ב. כשמדליקים את הנרות בבית הכנסת יש להדליק בברכה רק כשההדלקה היא לאחר זמן פלג המנחה. ויש לשים לב שיהיה בנרות שיעור בכדי שידלקו לכל הפחות חצי שעה אחר צאת הכוכבים.
- ג. לכתחילה צריך שיהיו עשרה¹⁰⁹ בבית הכנסת בשעת אמירת הברכות¹¹⁰. ואם אין עשרה עדיין יכול לברך, אם יהיו עשרה אנשים שיראו את הנרות דולקים במשך הזמן¹¹¹. כגון: בערב שבת שמתפללים הרבה קהילות מנחה מוקדמת לפני פלג המנחה, והציבור מגיע לבית הכנסת אחרי הזלוקתם בביתם לקראת מעריב, וכשהגבאי בא לבית הכנסת לפני כניסת השבת ומדליק שם נרות חנוכה, הרבה פעמים אין מנין, ובכל זאת יכול לברך כי יודע שבסוף יהיה מנין שיראו את הנרות¹¹².
- ה. כדאי לסדר ולהכין את המנורה לפני התפילה, שלא לבלבל את המתפללים באמצע התפילה¹¹⁴.
- ו. מקום הנחת המנורה בבית הכנסת הוא בכותל דרום¹¹⁵, הנרות מסודרים בין מזרח למערב¹¹⁶, מעל עשרה טפחים (80 ס"מ)¹¹⁷.

הש"צ המברך

- ז. מנהגנו, להדליק את הנרות אחר "קדיש תתקבל" לפני "עלינו".
- ח. יש הנוהגים שהש"צ המתפלל לפני העמוד מברך, אך ניתן לכבד בכך אחד המציבור כש"ץ (וכך נהוג ב-770).
- ט. שליח ציבור מברך את הברכות (וביום הראשון ג' ברכות), ולאחר סיום אמירת הברכות יתחיל להדליק. לאחר שסיים להדליק את כל הנרות, מנגנים "הנרות הללו" בניגון המקובל.
- י. אין הש"ץ יוצא ידי חובה בהדלקת נרות שבבית הכנסת, אלא צריך להדליק שוב
- ד. זמן ההדלקה הוא מפלג המנחה, שהוא שעה ורבע קודם השקיעה¹¹³. ולכן

זמנה ומקומה

- 108) שו"ע ורמ"א סי' תרע"א ס"ז.
- 109) נשים (בעזרת נשים) מצטרפות למנין עשרה, כיוון דעיקר ההדלקה הוא מטעם פרסומי ניסא וגם על ידן נחשב לפרסום, שו"ת רב פעלים ח"ב סי' ס"ב.
- 110) מור וקציעה סי' תרע"א, מחזיק ברכה סק"ז, שערי תשובה סק"ב.
- 111) שע"ת וביאור הלכה בסי' תרע"א ד"ה 'וישי'.
- 112) מגן אברהם סי' תרע"א סק"ג.
- 113) וכן נוהגים בבית חיינו 770, שבזמן שפלג המנחה הוא
- קצת באיחור המנין של הרבי מתחיל כמה דקות מאוחר כדי שההדלקה תהיה אחר פלג המנחה.
- 114) ע"פ שו"ע סי' קכד.
- 115) זכר למנורה בבית המקדש שמקומה בדרום. משנ"ב סי' תרע"א סק"מ.
- 116) שו"ע ורמ"א סי' תרע"א ס"ז.
- 117) פרמ"ג סי' תרע"ה בא"א סק"ב, הביאו המשנ"ב בסי' תרע"א סק"ז.

יב. מדברי כ"ק אד"ש: "כדי להוסיף בהתעוררות דנר חנוכה, כדאי שתהיה מנורה דלוקה בבית הכנסת (שכולם מתכנסים שם) במשך כל המערת לעת, אם אין חשש כלל שישחקו התינוקות"¹²¹.

יג. בבית הכנסת שאין מנורה הדולקת מעת לעת, נוהגים להדליק נר חנוכה גם בזמן תפילת שחרית, ללא ברכה¹²².

יד. ההדלקה בבית הכנסת – ביום – צריכה להיעשות ע"י השמש¹²³.

טו"ז ס' תרע"א סק"ח, מחזיק ברכה סס"י תרע"א.
 (121) התוועדות תש"נ ח"ב עמ' 50, וכן נוהגין בבית חיינו, גם במשך כל המעל"ע דיום שבת קודש.
 (122) פרי מגדים, ס' תרע"ה, א"א סק"ד.
 (123) ע"פ מענה כ"ק אד"ש נדפס בלקו"ש ח"י עמ' 315, במענה לשאלה מדוע צריכים 'שמש' בנ"ח ביום בביהכ"נ.

בביתו בברכה. ברכת "שהחיינו" מברך שוב אם מוציא את בני ביתו ידי חובה¹¹⁸.

יא. אם הש"ץ הוא אבל¹¹⁹, אזי בהדלקה של יום א' דחנוכה ידליק אחר את הנרות, משום ברכת "שהחיינו" בציבור, שניכר בזה שהוא זמן שמחה לציבור, אמנם בשאר הימים יכול להדליק¹²⁰.

(118) משנ"ב ס' תרע"א סקמ"ה. כן הכרעת הזרע אמת כמובא בשע"ת סק"ז, אבל לדידן בזמננו שאף אחד לא יוצא י"ח בהדלקת בית הכנסת נראה שאפשר לברך. וכן רבים מהפוסקים סבורים שגם במקום ספק מברך שהחיינו וה"ה לנידון דידן. ונפק"מ גם לערב שבת שקודם הדליקו בבית שיכול לברך פעם שניה שהחיינו. אבל כמובן לכתחילה עדיף שיברך אדם שיש לו אישה בבית.
 (119) תוך יב"ח לאר"א, ותוך שלושים יום לשאר קרובים – שער הציון ס' תרע"א סק"ט.
 (120) משנ"ב ס' תרע"א סקמ"ד. שו"ת מהר"ם מינץ ס' מ"ג,

♦ מבצע חנוכה ♦

נרות במבצעים צריך לבדוק שמדליקים עם נרות שעשויים לדלוק משך זמן זה.

ג. מצויים נרות שזמן דלקתם הוא חצי שעה מצומצם, לכן כדאי שלא להשתמש בהם מאחר והמציאות בשטח מראה שבמקרה והם לא מונחים כראוי ונוטפים או אם מצויה קצת רוח או שהנרות קרובים אחד זה לזה (כפי שמצוי בימים האחרונים של החג) והחום ממיס אותם, הם דולקים פחות משיעור זה.

במידה ואין נרות אחרים ומשתמשים עם נרות אלו, יש להדליקם ללא ברכה.

הדלקה בכל מקום

א. כ"ק אד"ש עורר כמה פעמים על כך שיש לדאוג שבכל בית יהודי ידליקו נרות חנוכה¹²⁴. ולהשתדל שכל הגברים, ובכללם גם ילדים צעירים, ידליקו נרות חנוכה בפני עצמם. וכמו"כ להשתדל עבור יהודים הנמצאים לע"ע בבתי רפואה, בתי כלא, מושב זקנים, מחנות צבא והמשטרה¹²⁵.

ב. שיעור הזמן המינימלי שהנרות צריכים לדלוק הוא חצי שעה, ולכן כשמדליקים

(124) ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 162, תשמ"ז עמ' 172.
 (125) לקו"ש חלק כ' עמ' 429.

התנאים להדלקה בברכה

פניו לכיוון אחר. וכשאי אפשר יכול לברך בעצימת עיניים¹²⁸.

ח. במקומות שיש צורך לכבד אדם שאינו יהודי בטקס זה, אפשר לכבדו בהדלקת ה'שמש'.

ט. גם אחר שמדליקים בחנות צריך לעורר את המוכר שידליק בביתו.

י. אם בעל החנות לא מדליק בביתו ורוצה להדליק שם – יכול, ובה יוצא ידי חובה. (כמובן בתנאים 1 ו-2 הנ"ל). עיין בהערה¹²⁹.

יא. המברך ב'מבצעים' ורוצה להדליק אח"כ בביתו, יכוון שלא לצאת בהדלקה שבמבצעים, ואח"כ ידליק בביתו.

הדלקה ציבורית

יב. מדברי כ"ק אד"ש: "נר חנוכה מצווה להניחה על פתח ביתו מבחוץ" משום פרסומי ניסא", ולכן יש לעורר ולזרז עוד הפעם שינצלו את ימי חנוכה.. להדליק נרות חנוכה באופן הכי גדול ד"פרסומי ניסא", עי"ז שבכל עיר ועיירה, כפר ומושב כו', ידליקו נרות חנוכה במקום הציבורי והמרכזי ביותר. . אם ישנה אפשרות להדליק בכמה מקומות – מה טוב¹³⁰.

יג. "ומה טוב – להכריז שלא יוצאים ידי חובה בהדלקה הפומבית, אלא כאו"א צריך להדליק נרות חנוכה בביתו"¹³¹.

יד. כיוון שעיקר עניינה של מצווה זו הוא "פרסומי ניסא", מעיקר הדין יש להדליק

ד. בענין הברכות בהדלקת הנרות במבצעים ישנם פרטים שחייבים להקפיד עליהם כדי לא להגיע לספק ברכות לבטלה. ולכן כשמדליקים בחנויות ובתי עסק, אפשר לברך רק כשאפשר לוודא שיתקיימו כל התנאים דלהלן:

1) הזמן: בכל סוגי ההדלקות, ההדלקה בברכה חייבת להיות לאחר פלג המנחה.

2) הנרות: שהנרות ידלקו לכל הפחות חצי שעה, הן מצד הנרות (כנ"ל), והן מצד המקום שהוא ללא רוח וכיוצא בזה.

3) בעל המקום: שאין חשש שיעזוב את המקום בחצי שעה הקרובה ויכבה את הנרות מפני הסכנה.

4) ציבור: שיהיו עשרה בשעת אמירת הברכות או שיעברו שם עשרה בזמן שהנרות דולקים, וזאת בתנאי שהנרות עומדים במקום בולט וגלוי לעין כל עובר ושב (עיין בהערה¹²⁶).

המברכים

ה. נוהגים שהמדליק את הנרות בברכה, יהיה איש מעל גיל מצוות.

ו. מעיקר הדין גם אישה יכולה לברך כיוון שגם היא מחוייבת במצוה זו, לפועל מצד צניעות¹²⁷ לא ראוי שתברך במקום ציבורי כשיש אפשרות שאיש יברך.

ז. כשמברך יזהר שאינו עומד מול אישה או תמונת אישה שאינה בצניעות, ויפנה

128) שו"ע אדה"ז סי' ע"ה ס"א.

129) כתבו האחרונים שאם הוא אוכל שם וכ"ש אם סועד שם ארוחת ערב שיכול להדליק שם ובה יוצא י"ח.

130) לקו"ש חכ"ה עמ' 419.

131) התוועדות תשמ"ז ח"ב עמ' 98.

126) הבהרה: לפעמים בעל החנות 'מקצה פינה' שנוחה לו. ופעמים שזה עלול להביא להיפך פירסומי ניסא, וע"כ במקרה כזה א"א לברך כשאין מנין בזמן הברכה.

127) עיין בפסקי תשובות סי' ע"ה סעי' יב.

יח. אם יצא למבצעים קודם שהדליק נרות בעצמו וברך כבר 'שהחיינו' לא מברך שוב כשמדליק בעצמו, אלא אם כן מוציא עוד מישהו ידי חובה, כגון בעל המוציא את אשתו ובני ביתו¹³⁶.

יט. כאשר הגיע זמן ההדלקה, מעיקר הדין אסור באכילה. אלא שכתבו הפוסקים שיכול לאכול רק פירות ולשתות (אבל לא שתיה חריפה).

כ. למבצעים בלבד: כיוון שמתעסק במצווה, ולא דוחה את ההדלקה בשביל יציאה למסיבה או טיול וכיוצא בזה, יש היתר שיכול לאכול מיני מזונות פחות מכביצה (פחות מ-56 גרם) ולהמתין בין אכילה לאכילה כדי אכילת פרס¹³⁷. באם מעמיד שומר שיזכיר לו להדליק, מותר לאכול אף יותר מכביצה (כיוון שמדובר בדבר מצוה)¹³⁸.

שישכח להתפלל אז עדיף להקדים תפילת ערבית להדלקה [ע"פ נטעי גבריאל פרק ג' ס"ו].

(136) משנ"ב ס' תרע"א סקמ"ה.

(137) שיעור כדי אכילת פרס – 9 דקות.

(138) שו"ע אדה"ז או"ח ס' תלא ס"א, ובקו"א ס"ב. עיין בזה בנטעי גבריאל הלכות חנוכה פ"ה ס"ד וס"ו ואכמ"ל.

בברכה רק אם יש עשרה אנשים שנוכחים בזמן הברכה, ואף נשים מצטרפות (שגם הם חייבות במצווה זו)¹³².

טו. אם בזמן ההדלקה אין מנין במקום, אבל במשך הזמן שהנרות ידלקו יעברו שם עשרה אנשים, אפשר גם לברך¹³³.

היוצא למבצעים

טז. אדם העוסק במבצע חנוכה, ולא יוכל להדליק נר חנוכה בזמן, ועומדים לפניו ב' אפשרויות, להדליק אחרי פלג המנחה או מאוחר אחר שיחזור, עדיף שידליק במשך הלילה, ובני ביתו יהיו ערים ויכול להדליק ובברכה.

יז. אחר שסיים את עיסוקו במבצעים, צריך קודם להתפלל תפילת מעריב ואח"כ להדליק נר חנוכה¹³⁴. אבל אם הוא רגיל להתפלל מעריב מאוחר יותר במנין – ידליק קודם¹³⁵.

(132) פסקי תשובות ס' תרע"א ס"ו, משו"ת רב פעלים או"ח ח"ב ס' ס"ב.

(133) שע"ת וביה"ל ס' תרע"א ד"ה 'ויש'.

(134) משנ"ב ס' תער"ב סק"א.

(135) פסקי תשובות ס' תער"ב סעי' ג. אא"כ יש חשש

♦ תפילה וברכת המזון ♦

תפילה

א. מכ"ד כסלו בתפילת מנחה עד תפילת מנחה ג' טבת – אין אומרים תחנון¹³⁹.

ב. כל שמונת ימי חנוכה – החל מתפילת ערבית ביום שלישי – מוסיפים בתפילת

שמו"ע "ועל הניסים", בברכת "מודים" לפני "ועל כולם". ובשחרית אומרים הלל שלם.

ג. אם שכח לומר "ועל הניסים", אם נזכר קודם שאמר ה' של סיום הברכה, חוזר ומתחיל "ועל הניסים", ואם כבר אמר ה',

(139) רמ"א ס' תרפ"ג ס"א.

ח. ביום ראשון של חנוכה קוראים לכהן מן "ויהי ביום כלות משה" עד "לחנוכת המזבח". ללוי עד "מלאה קטורת", לישראל עד "נחשון בן עמינדב".

ט. ביום שני של חנוכה קוראים לכהן מן "ביום השני" עד "מלאה קטורת" ללוי עד "בן צוער" לישראל "ביום השלישי" וכן כסדר הזה בשאר ימים.

ברכת המזון

י. כל שמונת ימי חנוכה מוסיפים ברכת המזון "ועל הניסים", בברכה שניה לפני "ועל הכל"¹⁴⁷. ואם שכח לומר "ועל הניסים", אם נזכר קודם שאמר ה' של סיום הברכה, חוזר ומתחיל "ועל הניסים", ואם כבר אמר ה', אינו חוזר, ולפני שאומר "הרחמן הוא יזכנו" יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו וכו'"¹⁴⁸.

יא. בברכה מעין ג' אין מזכירים את חנוכה¹⁴⁹.

אינו חוזר¹⁴⁰, וכשמגיע לפני "יהיו לרצון" השני בסיום שמו"ע יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו וכו'"¹⁴¹.

ד. אין לדלג לכתחילה ועל הניסים כדי שיוכל לענות קדושה ומודים¹⁴².

ה. בתפילת ערבית אין להפסיק בין ברכת 'השכיבנו' לשמונה עשרה' על מנת להכריז 'ועל הניסים'.

ו. האבל יורד לפני התיבה גם בימי החנוכה, חוץ מאמירת הלל¹⁴³. אחר אמירת הלל יגיש בחזרה לעמוד ואומר חצי קדיש¹⁴⁴.

קריאת התורה

ז. בימי חנוכה נוהגים לקרוא בתורה את פרשת הנשיאים¹⁴⁵ מפני שגמר מלאכת המשכן הייתה בכ"ה בכסלו¹⁴⁶. ועולים שלשה קרואים.

(140) שו"ע סי' תרפ"ב ס"א.

(141) ט"ז סי' תקפ"ב סק"ג.

(142) ספר המנהגים עמ' 71.

(143) ספר המנהגים עמ' 8, 71.

(144) שקדיש זה שייך לסיום שמו"ע - שו"ע אדה"ז סנ"ה ס"ד.

(145) שו"ע סי' תרפ"ד ס"א.

(146) משנ"ב סי' תרפ"ד סק"א.

(147) שו"ע סי' תקפ"ב ס"א.

(148) סידור אדה"ז.

(149) משנ"ב סי' תרפ"ב סק"ב.

♦ שבת חנוכה ♦

ערב שבת

- א.** בערב שבת הסדר הוא: מנחה, נר חנוכה, נר שבת. מקדימים להתפלל מנחה ומדליקים בבית הכנסת כרגיל בכל יום אחר פלג המנחה.
- ב.** במקום שאין מנין מוקדם, ידליק נר חנוכה בביתו ואח"כ יתפלל מנחה בציבור. אם רואה שתיכף מגיע זמן הדלקת נרות שבת ואין לו שהות להתפלל, ידליק נרות חנוכה ויתפלל אח"כ.
- ג.** כדאי ונכון לגמור את כל ההכנות לשבת לפני הדלקת נר חנוכה.
- ד.** הדלקת נרות חנוכה היא לפני הדלקת נרות שבת, ועל כן מדליקים מוקדם יותר מכל יום (ובלבד שיהיה אחר פלג המנחה).
- ה.** הבהרה חשובה: מכיוון שמדליקים נרות חנוכה לפני נרות שבת, ובהרבה מקרים לא מדליקים סמוך להדלקת נרות שבת, לכן יש ליצוק כמות שמן גדולה יותר במנורה, וכן שהשמש יהיה עבה יותר, בכדי שהנרות ידלקו לפחות חצי שעה אחר צאת הכוכבים¹⁵⁰.
- ו.** אין מתעכבים ליד הנרות חצי שעה¹⁵¹.
- ז.** אם אחר שהדליק את הנרות שם לב שאין לו מספיק שמן, יכבה את הנר, יוסיף שמן, וידליק שוב ללא ברכה.
- ח.** אם כבר קיבל עליו שבת, יכול לומר לחברו לעשות זאת בשבילו, וכן אם כבו הנרות קודם שנכנסה השבת.
- ט.** המנורה וכן המגש או הכיסא שעליו מונחת המנורה, נחשב כבסיס לדבר האסור, ואסור לטלטלו ממקומו בשבת – גם לאחר שכבו הנרות. ולכן אם רוצה במשך השבת להזיז את הכיסא ממקומו – כדי לפנות את המקום למעבר – צריך להניח על הכיסא או על המגש חפץ חשוב¹⁵², כגון חלה או ספר קודש, ואז נעשה הכיסא בסיס לדבר האסור והמותר, ומותר לטלטל את הכיסא רק אחר שכבו הנרות.
- י.** אם אינו צריך את המקום למעבר אלא רוצה לפנות משם את המנורה כדי להגן עליה שלא תישבר וכיוצא בזה, אסור.
- יא.** בשבת אין שרים "הנרות הללו"¹⁵³ אך את הסיום "על ניסך וכו'" מנגנים, וכפי שראו במשך השנים שכ"ק אד"ש עודד שירה זו בשבת חנוכה¹⁵⁴.

שעה – לבד מועש"ק שלא היה מתעכב חצי שעה", שמזה משמע קצת שהיה שוהה לכה"פ איזה זמן מועט. ב'ב'קודש פנימה' כתב שהרבי מינה את הרבנית לשומרת בליל שבת.

(152) החפץ צ"ל חשוב יותר מה'אור'.
(153) בשבת חנוכה תשמ"ב הורה הרבי שלא מנגנים "הנרות הללו" בשבת.

(154) מופיע בימינו בית חיינו משנות נ"א נ"ב.

(150) לדוגמא: במרכז הארץ אם מדליקים כרבע שעה לפני הדלקת נרות שבת, צריך לתת שמן שידלק כשעה וחצי (90 דקות). [זמן הדלקת נרות שבת הוא ב' – 4:15, וזמן צאת הכוכבים הוא ב' – 5:00]. ובמקומות שזמן הדלקת נרות שבת הוא מוקדם יותר צריך לתת יותר שמן, בהתאם להנ"ל.

(151) ספר המנהגים עמ' 71. הלשון בהיום יום כה כסלו מהנהגת אדמו"ר הרשב"י: "והיה יושב בסמוך להנרות חצי

יום שבת

חוננתנו, יאמר לפני ההדלקה: 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'.

טז. בבית: עושים הבדלה, מדליקים נרות חנוכה ואח"כ אומרים ויתן לך¹⁵⁷.

ראש חודש טבת

יז. בשני ימי ראש חודש טבת שחלים השנה ביום השישי והשביעי של חנוכה, (יום ב' ג' בשבוע) עולים ארבעה קרואים ומוציאים ב' ספרים, בס"ת ראשון קוראים את קריאת ראש חודש ועולים בו שלושה קרואים, קוראים לכהן מן "וידבר" עד "רביעית ההיך" ללוי עד "ונסכה" לישראל עד סיום פרשת ראש חודש.

יח. מגביהים את הס"ת, ולרביעי קוראים בס"ת השני "וביום השישי" או "וביום השביעי", ואומרים חצי קדיש.

(157) ספר המנהגים עמ' 71.

יב. בשבת חנוכה - פרשת מקץ - מוציאים שני ספרי תורה, בספר ראשון קוראים את פרשת השבוע ועולים בו שבעה קרואים, אומרים חצי קדיש. ובספר תורה השני עולה המפטיר וקוראים בפרשת הנשיאים "וביום השביעי".

יג. הפטורה: רני ושמחי וגו', לפי שיש בה מענין המנורה ונרותיה¹⁵⁵.

מוצאי שבת

יד. **בבית הכנסת:** מדליקים נרות חנוכה אחר קדיש שתקבל לפני אמירת "עלינו"¹⁵⁶. ואחרי התפילה עושים הבדלה (במקום שנוהגים לעשות הבדלה בבית הכנסת).

טו. אם המדליק שכח לומר בתפילתו 'אתה

(155) שו"ע ס' תרפ"ד ס"ב.

(156) שו"ע ס' תרפ"א ס"ב.

• מנהגי וענייני החג •**דמי חנוכה**

א. מנהג ישראל (תורה היא¹⁵⁸) לתת דמי חנוכה לילדים, וכן נהגו רבותינו נשיאנו¹⁵⁹.

ב. "מנהג רבותינו נשיאנו - לקיים מסיבות לבני הבית בימי חנוכה, ולחלק "דמי חנוכה" לבני הבית, ובפרט לילדים, לבנים ובנות. כי כאשר כל אחד מקיים מנהג

זה - בפרסום המתאים - ועוד בהוספה והרחבה על ידי הוספה בנתינת "דמי חנוכה" בריבוי (שעל ידי זה מתוסף בענין השמחה אצל הילדים) - מתקשרים עוד יותר (על ידי קיום מנהג זה) עם רבותינו נשיאנו, שזה נותן תוספת כח להחדיר את תורתם, הוראותיהם, ומנהגיהם אל תוך חיי היום יום הפרטיים¹⁶⁰.

ג. כדאי ונכון לעורר שיתנו מעות חנוכה לילדים בכל ימי החנוכה, ובליל רביעי או

(160) שיחת ש"פ ויצא סי"ט תשנ"ב.

(158) הרי זה מנהג שיש בו "מהדרין", ו"מהדרין מן המהדרין" (התוועדיות תשמ"ז ח"ב עמ' 131).

(159) התוועדיות תשמ"ח ח"ב עמ' 65.

קיסר כ"ק אד"ש את נתנית 'מענות חנוכה' ממנו, לאלה שמקבלים על עצמם לימוד תורת החסידות¹⁶⁹.

י. מעניין לציין שבכמה שנים התנה כ"ק אד"ש את קבלת 'מענות חנוכה' ממנו לתלמידי התמימים, בשמירת סדרי הישיבה.

יא. אלה שלא הספיקו לתת דמי חנוכה בשלימות, ישתדלו להשלים בימים הסמוכים לחנוכה, וכל המקדים ה"ז משובח¹⁷⁰.

יב. **בשבת קודש:** אין לתת דמי חנוכה אפי' בדבר המותר, אלא יתנו בערב שבת או ביום ראשון עבור יום השבת¹⁷¹.

יג. **במוצאי שבת:** הרבי דיבר בחיוב לגבי הנתינה במוצ"ש בזמן ההדלקה ולא להשנה הריש שלא לתת כסף במוצ"ש, הרבי הציע לדבר אודות הענין ולתת בפועל למחרת - ביום ראשון¹⁷². ובמק"א דיבר בשלילת הנתינה במוצ"ש¹⁷³.

הוראות ומנהגים

יד. נוהגים להרבות בצדקה בימי חנוכה¹⁷⁴.

טו. מנהג ישראל לשחק בסביבון¹⁷⁵, ונהגו לכתוב על הסביבון נ.ג.ה.ש. ר"ת "נס גדול היה שם"¹⁷⁶.

חמישי לתת כפליים או יותר, באופן של חידוש על כל יום¹⁶¹.

ד. יש להסביר לילדים שנותנים להם את המעות לרשותם וזה נעשה שלהם ע"מ לעשות בהם כחפצם, ובוודאי ישתמשו בזה כדי להוסיף בצדקה ובלמוד התורה, שזהו התוכן של מעות חנוכה הוא לעשות מדבר של חול (כסף) - חנוכה - קדושה¹⁶².

ה. הילדים ג"כ יתנו דמי חנוכה לחברו, לאחיו, לאחותו או לקרוביו, ילדים לילדים וילדות לילדות¹⁶³.

ו. **ילדים גדולים:** ענין זה שייך גם בילדים גדולים, וכן בין איש ואשה וכן בין זקנים לזקנות לסייע להם כ"מענות חנוכה" לעשות מביתם בית חב"ד וכו'¹⁶⁴.

ז. אדמו"ר הריי"צ נהג לתת דמי חנוכה לבנותיו גם לאחר הנישואין, וגם לחתניו¹⁶⁵, אדמו"ר הרש"ב נתן גם לנכדותיו¹⁶⁶.

ח. **במוסדות חינוך:** בכו"כ שנים הורה כ"ק אד"ש שהמחנכים וראשי מוסדות החינוך יתנו מעות חנוכה לכל התלמידים¹⁶⁷, וכדאי שיעשו כך בכל מקום של משרה ועבודה¹⁶⁸.

ט. **אצל כ"ק אד"ש מה"מ:** בכמה מקומות

169 ראה לדוגמא אג"ק ח"ה עמ' קלא, ח"ח עמ' סז, חכ"א עמ' קצה, עמ' תנה.

170 התוועדויות תש"נ ח"ב עמ' 88.

171 התוועדויות תשמ"ח ח"ב עמ' 65.

172 התוועדויות תשמ"ח ח"ב עמ' 91.

173 התוועדויות תשמ"ט ח"ב עמ' 24.

174 ספר המנהגים עמ' 71, וראה בלקו"ש ח"ה עמ' 443 על השייכות דימים אלו למצות צדקה.

175 ספר טעמי המנהגים, ענייני חנוכה טעם תתנט.

176 וכן ראו בבית רבותינו נשיאנו, התוועדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 185.

161 ע"פ התוועדויות תשמ"ח ח"ב עמ' 65, תשמ"ט ח"ב עמ' 35.

162 ע"פ התוועדויות תשמ"ח שם, תש"נ ח"ב עמ' 63.

163 התוועדויות תשמ"ב ח"ב עמ' 586.

164 התוועדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 132.

165 התוועדויות תשמ"ח ח"ב עמ' 65.

166 שיחת נר ה' דחנוכה ה'תשל"ל בסופה.

167 עי' באג"ק ח"ט עמ' קנד, ובספר היכל מנחם ח"ג עמ' קסט, ועוד.

168 התוועדויות תשמ"ט ח"ב עמ' 35.

"מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו", ולהדגיש להם שכל אחד מהם שייך לממלכת כהנים בדוגמת מתתיהו בן יוחנן כהן גדול¹⁷⁸.

י.ט. וכדאי לערוך כאלה אסיפות בכל משפחה, ובכל מוסד חינוך, ואפי' למבוגרים בכל מקום עבודה (ואפי' כבית רפואה וכדו') ולהוסיף בהחלטות טובות מתוך אסיפות אלו, ולהשפיע על יהודים אחרים הנמצאים לע"ע "בחוק" בנוגע לכל ענייני חנוכה, וכל זה – באופן דמוסיף והולך ואור מיום ליום, כפי שלמדים מנרות חנוכה¹⁷⁹.

כ. בימי חנוכה כשעורכים כינוסים ואסיפות ברבים ובמיוחד עם ילדים רבים, יש להדליק נרות חנוכה ללא ברכה¹⁸⁰ ולפרסם הנס וכל זה גם ביום "זאת חנוכה"¹⁸¹.

כ.א. ברמב"ם מובא שימים אלו הם "ימי שמחה", וכן כתב הרמ"א ש"ש קצת מצווה בריבוי סעודות", ולמעשה, מנהג קדום הוא להרבות בסעודה בימים אלו. ויש נוהגין בסעודות אלו לומר שירות ותשבחות להשי"ת מעין המאורע על הניסים שעשה לאבותינו בימים אלו, ועל ידי זה ניכר שהסעודה באה לחבב ולפרסם הנס, ואז הוי סעודת מצווה לכולי לעלמא¹⁸².

כ.ב. כמה מרבתינו נשיאנו נהגו לערוך מעין התוועדות עם בני הבית באחד מלילי חנוכה, והיו באות גם כלותיהם, ונקרא

ט.ז. טעם המנהג, מפני שכשהיהודים ברחו למערות מפני גזירות אנטיוכוס, בכדי שיוכלו לקיים את המצוות באין מפריע. אנשי הצבא של אנטיוכוס, חיפשו אחר היהודים שמתחבאים ומפריים את חוקי המלך, והיו מגיעים גם למערות אלו. ועל כן, היהודים היו מושיבים את בניהם ומלמדים אותם תורה, כשלצידם מונחים הסביבונים. וכשהיו נשמעים צעדי הקלגסים, מיד היו מחביאים את הספרים ומוציאים את הסביבונים ומשחקים.

י.ד. דבר נכון ביותר הוא לעסוק בענין של "פרסומי ניסא", לפרסם אצל עצמו ואצל הזולת, ובכל מקום ומקום – את הניסים שהקב"ה עושה עמנו, מתוך ידיעה שבזה קשורה הגאולה האמיתית והשלימה! . ימי החנוכה, שעניינם הוא "פרסומי ניסא" כנ"ל – יש לראות לנצל ימים אלו, נוסף לכל הפעולות ומבצעי חנוכה, גם – כדי לערוך התוועדויות חסידים . . בכל יום מימי החנוכה, ולדבר שם דברי תורה, נגלה דתורה ופנימיות התורה, ולקבל החלטות טובות בכל ענייני תורה ומצוות, ובאופן של מוסיף והולך ואור (בהתאם לנרות חנוכה), ועוד ועיקר – לדבר בענין פרסומי ניסא, הניסים "בימים ההם בזמן הזה"¹⁷⁷.

כינוסי ילדים

י.ח. ימי החנוכה מסוגלים ביותר לערוך כנסים לילדי ישראל ברוב עם, על מנת לחזק את הקשר שלהם לענייני יהדות בכלל, ובפרט להעביר להם את המסר של ימי החנוכה, "מסרת גיבורים ביד חלשים" – "ביד עוסקי תורתך" שהם –

(178) התוועדויות תשמ"ב ח"ב עמ' 544 ואילך.

(179) התוועדויות תשמ"ט ח"ב עמ' 24, 35.

(180) אך אם ההדלקה לאחר פלג המנחה ניתן אף לברך.

(181) שיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ד ס"ג.

(182) הספות לשו"ע אדה"ז מר' נתמיה מדובראוונא.

(177) שיחת ש"פ וישב סי"ב תשנ"ב.

ימי הגאולה

כז. יום ג' דחנוכה – כ"ז בכסלו, הוא יום הגאולה של אדמו"ר הזקן שבו יצא לחירות ממאסרו השני בשנת תקס"א.

כח. החופשה השנייה בשנת תקס"א הי' נצחון תורת החסידות ודרכי החסידות ביתר שאת ויתר עז מכמו שהי' בפעם הראשונה (בשנת תקנ"ט) – שאז היתה ההלשנה בעיקרה על אדה"ז, וההלשנה היתה בעיקרה על תורת החסידות¹⁸⁸.

כט. שלימותה של הגאולה די"ט כסלו היתה בימי חנוכה, ומודגש הקשר ביותר בגאולה ממאסרו השני – שיצא לחירות (בנר שלישי או) בנר חמישי דחנוכה¹⁸⁹, ונקבע ליום התועדות ושמחה.

שאריות השמן והפתילות

ל. שיירי הפתילות שדלקו ושיירי השמן (שנשאר במנורה עצמה), אם לא התנה עליהם – שורפם במדורה בפני עצמה¹⁹⁰. אבל השמן הנותר בבקבוק אין בו קדושה ומותר ליהנות ממנו.

ערב לביבות. בין הסיפורים שהיו הרבים מספרים בסעודה זו, היו סיפורים שבכל חנוכה היו משוחחים אודותם¹⁸³.

מאכלים מיוחדים

כג. יש נוהגין לאכול בחנוכה מאכלי חלב וגבינה, זכר לנס שהיה לנו ע"י תבשיל של גבינה¹⁸⁴, שנעשה ע"י יהודית, בתו של יוחנן כהן גדול, שעל ידי מאכלי החלב שהביאה עימה, גרמה לצמאוננו ולשכרותו של מלך יון הרשע וכך למיתתו.

כד. "מנהג ישראל" ("תורה היא") לאכול מאכלים שעשויים בשמן לזכר נס השמן¹⁸⁵.

כה. באכילת סופגניות, גם אם אוכל כמות של קביעת סעודה שהוא 230 גרם א"צ ליטול ידיו כיוון שטיגונם בשמן עמוק ואין עליה תורת לחם כלל¹⁸⁶.

כו. כמו"כ גם אם הסופגניה מאוד שומנית אין לה דין של "דבר שטיבולו במשקה" שצריך נטילה לפני אכילתו, מאחר שדין זה נאמר רק על דבר שטיבולו בשמן זית משא"כ שאר שמנים אינם מה'שבעה משקים¹⁸⁷.

188 (ספר המנהגים עמ' 93).

189 (לקו"ש חלק כה עמ' 399, ובהערה 44 "וי"ל דבשניהם היו עניני גאולה (גם כפשוטם)).

190 (שו"ע ונו"כ ס' תרע"ז סעי' ד. ביאור הלכה שם).

183 היום יום כ"ח כסלו.

184 (הוספות לשו"ע אדה"ז מר' נחמיה מדובראווא).

185 (התועודיות תשנ"ב ח"ב עמ' 28 הערה 26).

186 (סדר ברכות הנהנין פרק ב' סעי' יב).

187 (שו"ע אדה"ז ס' קנח סעי' ג, משנ"ב ס' קנח סקט"ו).

הודעות בקשר לאתר 'סמס לרב'

עם תחילתה של השנה החדשה הושק בסייעתא דשמיא 'הגוגל של ההלכה' – אתר "סמס לרב" שע"י מכון הלכה חב"ד. המאגר הגדול ביותר של שאלות ותשובות הלכתיות, עם מנוע חיפוש קל ומהיר בטכנולוגיות החדשניות והמתקדמות, כאשר מידי יום מאגר השאלות מתעדכן בשאלות חדשות, ועד כה, בוצעו בו למעלה מחצי מליון (!) חיפושי שאלות.

להלן מספר הודעות לתועלת המשתמשים:

1 שו"ת בעניני חנוכה. לקראת חנוכה הבעל"ט, הוכנסו לאתר מאות שאלות הקשורות להלכות ימי החנוכה. מפתא ריבוי השאלות המתקבלות במוקדי לשכת ההלכה – 'קו לרב' ו'סמס לרב' בתקופות של חגי ומועדי ישראל, דבר הגורם עומס גדול במוקד, הציבור מתבקש טרם שליחת השאלה לבדוק אם השאלה קיימת באתר. (אך חשוב לציין, שהתשובות המופיעות באתר, ניתנו לאנשים ששאלו באופן פרטי, ואין ללמוד ולהקיש למעשה ממקרה למקרה).

2 מדריך הלכתי. ניתן יהיה לצפות באתר במדריך ההלכתי לימי חנוכה, במהדורה המעודכנת לשנת ה'תשע"ח עם הוספות ועריכה מחודשת, שעברה את הגהת רבני המכון.

3 המאגר המלא. באתר החדש "סמס לרב" של 'מכון הלכה חב"ד' נמצא מאגר עצום של שאלות הלכתיות בדיני טהרה והמסעף. בהוראת רבני המכון, הרשאה לצפייה בשאלות אלו הינה רק לנשואים בלבד, על ידי הרשמה לאתר באמצעות המייל האישי. במידה ונרשמתם ואינכם מצליחים לצפות במאגר המלא, יש לשלוח בקשה למייל mhalachachabad@gmail.com. (לציין שם פרטי, משפחה ומקום מגורים).

4 משוב הלכתי. באתר קיימת אפשרות לשליחת משוב על כל שאלה או תשובה על ידי לחיצה על הלינק של המשוב המופיע בתחתית חלון התשובה. יש לך הצעה לכתיבת מקור נוסף לתשובה שקיבלת? רצית לציין שיש דעות נוספות בענין וראוי לצייןם? הערה כללית אחרת? נשמח לקבל הערות והארות וצוות האתר יתייחס לכל משוב שיתקבל. (אין לכתוב שאלות הלכתיות במשוב, לשאלות יש לפנות למוקדי לשכת ההלכה: קו לרב - 077-2251770 | סמס לרב - 055-7081737).

בברכת חנוכה שמח, לקהל אנ"ש חסידי חב"ד
צוות אתר סמס לרב

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

אתר 'סמס לרב' smslarav.co.il

היה שותף במיזם החשוב - ניתן לתרום באתר באמצעות כרטיס אשראי

זהה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

"..פרשת היום.. המאורע שאירע ביום זה, ה' טבת.. שבו היה "דין נצח", הצחון של הספרים. ו"הימים האלה ספרים ונעשים בכל דור ודור ג'", כלומר, בבוא יום זה בשנה.. מדי שנה בשנה, "ספרים" ועי"ז "נעשים".. להקבע ל"יום סגולה" ו"עת רצון" בכל הקשור לנצחונם של הספרים"

(שיחת שבת פרשת ויגש, ה' טבת התשמ"ח)

מראות קודש

לראות את מלכנו

סעודת חג

שולחנות ערוכים

פארבריינגען'ס

עד אור הבוקר

5778 דין נצח

חגיגות יום הבהיר ה' טבת

יריד ספרים ענקה!

עגלות קניה

אולם רחב ידיים לקניה נעימה

מייוחד! שינוע הספרים לרכב

פתוח רצוף ממוצש"ק עד יום ראשון אחה"צ

ה' טבת
מוצש"ק פר' ויגש
נכר חב"ד ב'

18:30 < פתיחת היריד

20:30 < פתיחת האולם

21:00 < פארבריינגען

מוקד הסעות ארצי: 03.30.770.78 (המוקד מתעדכן)

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

